

Les TIC i el treball comunitari amb joves

ICT and community work with youth

Alexandra Bozonet¹

Resum

Aquest article explica l'experiència de treball comunitari amb joves al barri del Raval de Barcelona fent ús de les TIC com a eina d'intervenció social i educativa. Diferents accions amb aquestes eines ens permeten generar noves oportunitats i joves més autònoms i compromesos.

Paraules clau: Participació, comunitat, joves, treball en xarxa, TIC.

Per citar l'article: BOZONET, Alexandra. Les TIC i el treball comunitari amb joves. *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, desembre 2014, n. 203, pàgines 148-155. ISSN 0212-7210.

Abstract

This article explains our experience in social community work with youth in the Raval neighborhood of Barcelona, using ICT as a tool for social and educational intervention. How threw different actions, these instruments allow us to develop new opportunities and more independent and compromised young people.

Key words: Participation, community, Youth, network, ICT.

¹Treballadora social. Associació per a joves TEB. equipeducatiu@elteb.org.

Introducció. Qui som i què fem...

L'Associació per a joves TEB i Ravalnet, Xarxa Ciutadana del Raval, són dues entitats que comparteixen el mateix espai i que treballen conjuntament per al foment de la interacció i la convivència dels veïns del barri del Raval amb l'objectiu de potenciar la integració social dels joves i adults que viuen en situació de marginació i exclusió social.

TEB neix l'any 1992 com a projecte d'educadors de carrer que treballen amb una metodologia basada en l'autoorganització dels joves.

L'any 1995 el projecte disposa d'un espai rehabilitat i reformat pels joves en el qual centralitzar les seves activitats seguint la metodologia plantejada pel grup d'educadors.

S'inicien, en aquell moment, les primeres activitats lligades a les noves tecnologies (informàtica i ràdio), que desembocaran, un any després, en una nova metodologia de treball basada en l'ús de les noves tecnologies de la informació com a eina educativa principal.

Actualment TEB basa el seu treball en la potenciació de les habilitats socials i la competència tècnica de les persones participants en el projecte a través d'una metodologia basada en els eixos o línies de treball següents:

- Capacitació dels participants en el disseny i desenvolupament de les activitats
- Autoorganització dels grups de joves
- Acompanyament socioeducatiu als participants

El Punt Òmia Associació per a Joves TEB es podria considerar el cor de l'enti-

tat, entenent-lo com a punt de trobada dels diferents participants i col·lectius, per on passen tots els projectes i accions formatives, de lleure i comunitàries amb joves i adults del barri. Les eines multimèdia i les TIC són part d'aquest programa preventiu i socioeducatiu que treballa amb les noves tecnologies, enteses com una eina de millora, de promoció individual i de cohesió social.

Ravalnet va constituir-se jurídicament l'any 1998, i des de llavors ha treballat amb l'objectiu d'afavorir la inclusió social, laboral i tecnològica dels veïns i associacions del barri del Raval de Barcelona i també per capacitar-los vers la Societat de la Comunicació i els seus avenços: connectivitat, web 2.0, formació, Wi-Fi, etc.

Com a valors bàsics de Ravalnet destaquen el treball comunitari i en xarxa, la participació activa dels participants en els diferents projectes, la implicació dels participants a la comunitat a través de la participació en l'entitat, l'aprenentatge col·laboratiu i a través de la participació i l'acció, i la introducció dels recursos tecnològics i multimèdia com a eines de capacitació i de suport de les activitats.

Ravalnet vol crear una dinàmica cooperativa entre les diferents entitats i associacions del barri per tal de poder treballar la cohesió social i alhora poder afavorir la creació de continguts a Internet nascuts des del cor mateix del barri. En definitiva, garantir un ús social d'Internet.

Perfil dels joves

Els joves participants en les intervencions comunitàries són especialment del districte de Ciutat Vella, d'edats compre-

ses entre els 12 i els 22 anys, la majoria de procedència extracomunitària (Pakistan, Àfrica subsahariana, Bangladesh, Índia, Marroc, Sud-amèrica...) i en situació de vulnerabilitat econòmica i social. Tot i ser aquest el col·lectiu predominant, no podem parlar de treball comunitari sense tenir en compte la resta de col·lectius participants, com gent gran, adults i infants del barri i de la ciutat, escoles, casals, associacions de comerciants...

Els projectes comunitaris

El treball amb joves vinculat a les TIC es fa des de TEB mitjançant diferents projectes socioeducatius, i el vessant comunitari és bàsic i imprescindible en tots, ja que no entenem la participació dels joves a l'entitat i en els diferents projectes educatius sense la corresponent implicació a la comunitat. Els projectes educatius en què participen els joves tenen un contingut social fort, amb objectius enfocats al canvi social a mans dels propis joves. Aquesta tasca duta a terme per l'Associació per a Joves TEB es veu reforçada i complementada per la tasca comunitària que es fa a Ravalnet, que com a Xarxa Ciutadana del Raval treballa de manera més específica amb adults, veïns i veïnes del barri i amb entitats.

Els projectes desenvolupats amb els joves de TEB busquen la interrelació de les tres dimensions dels participants, com a persones, com a participants de grups i com a membres de la comunitat. Les intervencions es fan acompanyant els joves en la recerca dels seus interessos i motivacions, amb una metodologia molt participativa. Es fan assemblees i es promouen

espais de debat i d'intercanvi i es dibuixen conjuntament accions que els poden apropar als seus objectius personals i que repercutiran de manera positiva en la comunitat.

El treballador social acompanya i analitza els processos amb el jove per facilitar l'aprenentatge i l'adquisició de competències personals i professionals com a ciutadà actiu i compromès. Els professionals tenen el rol de capacitadors i facilitadors, però el protagonisme i la responsabilitat l'han d'assumir els participants i/o els diferents col·lectius implicats en el procés.

Amb l'objectiu que els joves esdevinguin ciutadans actius, participatius i compromesos amb la societat, cal promoure'n la interacció i participació en l'entorn més proper: el seu barri, la comunitat, la seva realitat més propera.

■ **Amb l'objectiu que els joves esdevinguin ciutadans actius, participatius i compromesos amb la societat, cal promoure'n la interacció i participació en l'entorn més proper: el seu barri, la comunitat, la seva realitat més propera.**

Considerem els joves i adults agents protagonistes en la millora de la seva comunitat. Creiem que les intervencions de millora de les seves competències i habilitats no són prou per assegurar que tinguin els mateixos drets i oportunitats que la resta de la ciutadania. Per aquest motiu no podem treballar només amb l'individu, hem

de tenir en compte el barri i la comunitat on es troba. L'individu i els grups als quals pertany han d'invertir esforços i comprometre's a millorar el seu entorn.

Permetre als joves incidir en el seu entorn i viure els resultats de les seves intervencions, responsabilitzar-se'n, rectificar-les, negociar, consensuar i dibuixar-ne de noves farà que se n'incrementi la participació.

S'aconsegueix una major mobilització i cohesió de persones, grups i col·lectius quan les accions desenvolupades sorgeixen de la seva motivació personal i de la comunitat. Els participants són els que prioritzen les necessitats a treballar per millorar la seva qualitat de vida, al mateix temps que es treballa la cohesió i la convivència entre diferents col·lectius amb interessos i problemàtiques comuns.

Les TIC com a eina facilitadora per al treball comunitari

La missió del treballador social és facilitar que els joves desenvolupin plenament les seves potencialitats, previnguin situacions de risc i puguin ser agents de canvi per a la seva comunitat. Per motivar i facilitar aquest procés es fan servir les eines multimèdia i les TIC com a mitjans i no com a finalitat. Les TIC són instruments que faciliten l'aprenentatge i el

■ **Les TIC són instruments que faciliten l'aprenentatge i el desenvolupament d'habilitats socials, permeten treballar l'esperit crític dels joves i arribar a un major nombre de persones a l'hora de desenvolupar accions comunitàries.**

desenvolupament d'habilitats socials, permeten treballar l'esperit crític dels joves i arribar a un major nombre de persones a l'hora de desenvolupar accions comunitàries.

La formació i aprenentatge de les TIC té com a objectiu disminuir l'escletxa digital i capacitar la ciutadania en general en el coneixement, recerca i utilització de les TIC com a mecanisme per garantir la seva autonomia i desenvolupament personals. TEB ofereix formació continuada i càpsules formatives a la ciutadania en general i a col·lectius específics (persones amb discapacitat, dones, immigrants, joves, persones en procés de recerca de feina) perquè adquireixin competències bàsiques i avançades en l'ús de les noves tecnologies.

Seguint amb els valors i visió de l'entitat, les accions formatives també es desenvolupen amb un objectiu comunitari d'intercanvi. Un taller d'alfabetització digital o un PFI (Programa de Formació Inicial de reparació d'equips informàtics), més enllà de formacions sociolaborals són espais on es treballa el barri; es construeixen blocs on publicar notícies que afecten la comunitat; es desenvolupen les pràctiques formatives oferint un servei de reparació d'ordinadors a totes les persones de la xarxa associativa, educativa i veïnal del Raval. Amb aquestes accions els joves desenvolupen capacitats socials i línies d'autoocupació que els permeten interactuar amb el seu entorn i donar sentit a les seves experiències i aprenentatges.

Els processos de participació amb joves es treballen sobretot des de les assemblees, on proposen les activitats que necessiten, tant de lleure com formatives. Es tracta de fomentar la participació do-

nant oportunitats reals de presa de decisions, despertant la consciència sobre els problemes que els afecten i com poden contribuir al canvi de la societat, trobar solucions conjuntes i provocar dinàmiques de canvi. Es destaca la importància de la presa de consciència dels participants sobre la situació en què viuen, la necessitat de modificar la societat i de la presa de consciència dels seus drets com a persones i com a ciutadans. La metodologia exigeix respecte pels temps i ritmes dels participants, perquè el treball social es desenvolupa amb la comunitat i no per a la comunitat. És important establir accions i objectius assequibles per seguir treballant cap a objectius més globals i a llarg termini; es prioritzen sempre els processos, que de mica en mica generen resultats de valor per a la convivència i la ciutadania activa.

Cal destacar que les activitats multimèdia i TIC tenen un gran atractiu per als joves i permeten motivar-los a col·laborar, fins que facin seu el projecte en el qual s'han involucrat. Edició de vídeo, ràdio, maquetes de música educativa o tallers de rimes i producció musical són espais on els joves poden expressar les seves emocions, preocupacions i exposar les injustícies i dificultats de la seva quotidianitat. Amb aquestes eines veuen la possibilitat d'arribar a la gent i de difondre els seus missatges. La tasca del professional és conduir els joves en la gestió de les emocions, en l'aprenentatge de les eines tècniques i afavorir espais de trobada amb altres grups, entitats i col·lectius que puguin treballar-hi i reforçar-ne el missatge i els objectius. Aquestes accions que provoquen intercanvis d'aprenentatge i potencien l'autoestima tant individual com col·lectiva

■ **La tasca del professional és conduir els joves en la gestió de les emocions, en l'aprenentatge de les eines tècniques i afavorir espais de trobada amb altres grups, entitats i col·lectius que puguin treballar-hi i reforçar-ne el missatge i els objectius.**

són més efectives, donen resultats més estables per al creixement personal dels participants, i tenen un impacte molt positiu per a l'entorn.

El projecte marc desenvolupat amb els joves de l'entitat se centra en els Drets Humans, que són la premissa transversal a tots els tallers que desenvolupen els joves. Han de conèixer els drets, entendre'ls i apropar-los a la seva realitat, alhora que han de trobar la manera de promoure'ls i posar-los a la pràctica en els tallers que proposen i dinamitzen, però sobretot en el seu dia a dia, integrant-los a la seva vida.

D'aquesta manera un jove que vulgui fer ball, música o ràdio haurà de buscar companys per formar un grup, treballar els objectius comuns i buscar espais d'intercanvi per poder créixer i donar cada cop més cos i sentit al que va construint. Es fomenten accions conjuntes entre els diferents tallers, en què es generen espais de creació i d'ajuda mútua i es treballa la comunicació, la tolerància i la mediació de conflictes.

Amb aquestes dinàmiques els joves generen nous recursos i gestionen les seves activitats de la manera més autònoma possible, aprenent a ser crítics, a invertir es-

forços i a assumir responsabilitats. Aprenent a identificar les seves potencialitats, a unir esforços i a treballar de manera cooperativa i col·lectiva.

El llenguatge audiovisual és una eina molt eficaç per a la comunicació de missatges. Els joves fan servir els vídeos per reflectir la realitat del barri des de la perspectiva dels mateixos participants, sense intermediaris, treballant en equip per un objectiu comú.

En els projectes on es treballa l'edició de vídeo incloem tot el procés de creació audiovisual: idea/creació, producció, guió, enregistrament de les imatges, edició, publicació i difusió del producte final a través d'Internet. Poden proposar els reportatges que els semblen més interessants i també en fan d'altres sota la demanda de veïns i entitats que els demanen aquest suport. També es responsabilitzen de l'emissió per *streaming* (reproducció en temps real) en el cas de productes en directe. A través del vídeo comunitari, TEB ha volgut promoure l'intercanvi generacional entre els joves participants i les persones adultes que participen a la Mediateca de Ravalnet, un projecte basat en la creació participativa de vídeos que recullen la memòria històrica del barri del Raval. Joves i gent gran col·laboren junts per construir un arxiu dinàmic i viu. Amb aquests projectes s'aconsegueix apropar diferents realitats, cultures i maneres de fer i es construeixen vincles que repercutiran en la convivència, fomentaran la interculturalitat i enriquiran el barri i la ciutat.

Un altre exemple de projecte que es treballa és el desenvolupament d'un programa de ràdio per Internet conduït pels joves, amb el suport de l'equip d'educa-

dors, sobre temes d'actualitat del barri, de la ciutat i de la vida en general, amb aportacions, recull d'informació i propostes d'acció específiques per intentar millorar situacions que atempten contra els drets humans. Aquests programes de ràdio es fan extensibles a altres entitats que hi vulguin col·laborar, grups escolars i col·lectius interessats amb propostes educatives i socials.

TEB, com a punt de trobada entre els veïns del barri, és coneixedor de les problemàtiques socials del territori i col·labora en els processos de mediació i resolució de conflictes. Es treballa amb els joves la reflexió i la crítica constructiva envers casos de conflicte, així com la responsabilització i la presa de consciència per generar propostes i solucions als problemes detectats. Es treballen les situacions conflictives i de tensió i es promou el diàleg entre les diverses parts implicades. La intervenció es fa des de diverses associacions o agents del barri i mitjançant l'organització d'activitats conjuntes als espais públics.

El col·lectiu jove s'implica en el dia a dia del barri i de la ciutat, hi participa fent actuacions en actes i festes del barri i de la ciutat de Barcelona. Els espais públics i la seva promoció són un objectiu compartit de les entitats, col·lectius i veïns del barri. Les TIC faciliten aquesta tasca mitjançant la utilització de les noves tecnologies i els audiovisuals i es potencia el diàleg i el debat sobre els problemes dels barris i de la societat actual. A través dels projectes musicals i de les activitats que es generen en medi obert, com per exemple els concerts o els rodats dels videoclips, s'aconsegueix donar protagonisme als joves i al barri.

El fet que ells mateixos puguin transmetre missatges sobre els drets humans i les problemàtiques viscudes en el dia a dia, ajudats per entitats socials de l'entorn, té un impacte molt gran per a la comunitat.

Els educadors i treballadors socials de l'entitat faciliten el contacte amb les entitats i l'Administració, i paral·lelament els joves també promouen les accions en altres espais com són els casals, escoles, places i equipaments esportius del barri, i mouen i motiven els veïns per aconseguir la participació de tots en les diverses accions socials que promouen. Fan ús de les xarxes socials, webs i blocs per a la difusió de les seves accions. Totes les dinàmiques s'articulen per mitjà de grups i projectes interdisciplinaris dins l'àmbit de la coeducació, la interculturalitat, la no-discriminació i els drets humans. Són aquests grups els que ens permeten potenciar i enfortir la creació i gestió d'activitats comunitàries, en col·laboració amb joves d'altres entitats socioeducatives, associacions de veïns i col·lectius amb objectius similars als nostres, que promouen la convivència, la solidaritat i la prevenció de conflictes per mitjà de l'educació i la dinamització comunitària.

La realització, desenvolupament i dinamització participativa per part dels joves del web de TEB amb programari lliure i amb la plataforma de treball col·laboratiu en línia WordpressMU fa que els joves aprenguin altres formes de consumir i treballar, més igualitàries i col·laboratives. La promoció del programari lliure és un tret identificatiu de TEB, ja que creiem fermament que facilitar l'accés a les TIC en tots els seus vessants en detriment del programari privatiu afavoreix una socie-

tat més justa i igualitària. El domini en l'ús d'eines com són les tauletes, la fotografia digital o editors de vídeo i so permet als joves oferir serveis a la comunitat i sentir-se útils, fet que reforça el seu sentiment de pertinença al territori, al grup i a la realitat social i política que els envolta.

El treball en xarxa que fa TEB amb els diferents agents i entitats socioeducatives al barri i a la ciutat de Barcelona afavoreix la coordinació i optimització d'esforços i recursos i augmenta el nombre i qualitat d'activitats en medi obert, a l'espai públic i en xarxa, i té un impacte molt positiu en el treball que es du a terme amb els joves del barri. A més, fer el seguiment de manera conjunta aporta una perspectiva global de les problemàtiques i les oportunitats del territori.

Idees rellevants

Per desenvolupar treball comunitari amb joves trobem imprescindible fer ús de metodologies participatives com les assemblees i fomentar espais de reflexió davant fets de l'actualitat i realitats de l'entorn quotidià que provoquen interès o inquietuds al grup de joves.

Les TIC i multimèdia són l'eina motivadora per al joves, per aconseguir la seva participació i treballar l'adquisició de competències tant personals com professionals i la plataforma per desenvolupar accions i col·laborar amb la comunitat i l'entorn.

És molt important aconseguir generar dinàmiques participatives i accions comunitàries en les quals els joves puguin incidir en el seu entorn i adonar-se que tenen el poder per millorar les seves expectatives de futur.

Webgrafia

- Òmnia presentació, definició, objectius i eixos de treball. Consulta del 30 de desembre del 2014. <http://xarxa-omnia.org>.
- Història, objectius i projectes de TEB. Consulta del 5 de gener del 2015. <http://www.elteb.org>
- Ravalnet, la Xarxa ciutadana del Raval/Presentació. Consulta del 20 de Desembre del 2014. <http://www.ravalnet.org>
- Bloc jovesteb, eina de dinamització dels usuaris de l'Associació per a joves TEB. Consulta del 30 de desembre del 2014. <http://www.jovesteb.org>